

Norge – et sekulært samfunn?

I løpet av de siste 20 årene har andelen i den norske befolkningen som ikke er medlem i noen tros- eller livssynsforening, steget fra 8 til 14 prosent, viser tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB). Statistikken viser også at innvandringen til Norge bidrar til at det blir en forskyvning fra statskirken til annen tro og religion. Kirkestatistikken i SSB bekrefter at færre går til gudstjeneste, og færre barn blir døpt. Det religiøse Norge er i endring.

Den offentlige utredningen *Det livssynsåpne samfunn – En helhetlig tros- og livssynspolitik* (NOU 2013:1), tok opp flere endringer i Norge, blant annet nytt tros- og livssynsmangfold og hvordan dette påvirker og uttrykker seg i ulike samfunnsforhold. Bakgrunnstepe for arbeidet med utredningen var blant annet kirkeforliket fra 2008 (se tekstbokser om utredningen og kirkeforliket).

Ulike miljøer – forskere, media og «den vanlige mann i gata» – har gjerne en tendens til å tolke noen av samfunnsendringene dit hen at Norge har blitt et mer sekulært samfunn (se tekstboks for definisjon). «Tomme kirker» er blant annet et argument for å hevde at det foregår en ytterligere sekularisering, både i Norge og i Europa for øvrig. Men på grunn av innvandringen fra andre kulturer og land med andre religioner er endringene i det religiøse bildet ikke entydig.

Noen sekulariseringsteorier

Sentrale verdier endrer seg gjerne sakte. Men over tid kan en se at tradisjonelle holdninger til religiøse dogmer og handlinger har endret seg. Norges offentlige utredning *Det livssynsåpne samfunn* drøfter blant annet ulike sider/teorier ved sekularisering. Denne artikkelen tar utgangspunkt i noen av sekulariseringsteoriene og ser på dem i forhold til eksisterende data og offisiell statistikk, primært fra Statistisk sentralbyrå (SSB). Å gi ett mål på sekulariseringsgrad i et samfunn er utfordrende og komplisert fordi det involverer ulike dimensjoner på endring.

Kirkeforliket

eller *Den nye statskirkeordningen* er betegnelsen på en større endring/reform av forholdene, derunder løsere bånd, mellom stat og kirke. 10. april 2008 ble det inngått en avtale mellom samtlige politiske partier på Stortinget, og forliket trådte i kraft i mai 2012. Et viktig element i forliket var at det skulle gjennomføres en demokratireform i Den norske kirke, som så skulle evalueres. På det grunnlaget skulle det så fastsettes ordning for valg til Kirkemøtet og bispedømmeråd.

Det ble fremsatt forslag om endringer i Grunnloven § 2, 4, 16, 21, 22 og 27, blant annet med sikte på at utnevning av biskoper og proster skulle overføres fra kirkelig statsråd til kirkelig organ. Dagens lovgivning vedrørende forvaltning av gravferd skulle videreføres samtidig med tilpasninger som ivaretar minoritetene. Det ble forutsatt at dagens finansieringsordning for Den norske kirke og andre tros- og livssynsamfunn skulle videreføres.

Endringer i gravferdsloven med sikte på å ivareta minoriteters behov ved gravlegging ble vedtatt av Stortinget våren 2012. Endringer i kirkelovens bestemmelser vedørende kirkelige valg ble vedtatt av Stortinget våren 2013.

Kilde: <http://www.regjeringen.no>.

Liv Taule

Det livssynsåpne samfunn, NOU 2013:1

Det offentlige Tros- og livssynspolitisk utvalg, oppnevnt ved kongelig resolusjon den 25. juni 2010, fikk mandat til å gjennomgå statens tros- og livssynspolitikk og fremme forslag som kunne bidra til en mer helhetlig politikk på feltet. Utvalget skulle ha som utgangspunkt at statens fremste oppgave er å sikre og beskytte tros- og livssynsfriheten, slik denne er forankret i internasjonale konvensjoner og nasjonal rett. Utvalget skulle også legge til grunn at staten fortsatt skal føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitikk, innenfor rammene av sentrale prinsipper i det norske samfunnet som demokrati, rettsstat og menneskerettigheter. Utredning ble lagt frem for Kulturdepartementet 7. januar 2013.

Liv Taule er rådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for utdanningsstatistikk. (liv.taule@ssb.no)

Definisjoner

Sekulær betyr i hovedsak verdslig, ikke-kirkelig, som hører til verden og det verdslige samfunn. En sekulær stat er stat uten statsreligion og med religionsfrihet.

Sekularisering betyr verdsliggjøring og er brukt som betegnelse på enkeltmenneskets, kulturens og samfunnslivets frigjøring fra religiøse autoriteter og normer.

Kilde: Store norske leksikon.

Religionsundersøkelsene

Religion 1991, Religion 1998 og Religion 2008 ble gjennomført av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) og tilrettelagt for forskingsformål av NSD. Undersøkelsene var postale spørreundersøkelser. Mer om undersøkelsen i «Religion i dagens Norge – mellom sekularisering og sakralisering» (Botvar og Schmidt 2010).

Verdiundersøkelsene

Den norske verdiundersøkelsen er en del av et av de største forskningsprosjekter i internasjonal samfunnsforskning. Prosjektet ble startet av European Value Systems Study Group som gjennomførte den første undersøkelsen i Vest-Europa og Nord-Amerika i 1981-1982. Etter hvert ble det geografiske området utvidet, og den andre datainnsamlingen i 1990-1991 fant sted i mer en 40 land spredt over de fleste regioner av verden. Undersøkelsen er senere gjentatt flere år, og den seneste, sjette runden ble gjennomført i 2008 av Statistisk sentralbyrå på oppdrag fra NTNU samfunnsforskning. Nærmere om undersøkelsen, se Verdiundersøkelsen 2008 (SSB), hvor du kan få vite mer om blant annet utvalget av personer og statistisk usikkerhet.

1. Sekularisering gjennom adskillelse (differensiering)

Ulike samfunnssektorer, blant annet stat og kirke, blir adskilt og selvstendige. Historisk sett har stat og kirke i Norge vært nært knyttet til hverandre. Vanlig oppfatning blant forskere er at i det store og hele har det skjedd en betydelig grad av slik sekularisering. Kirken har mistet mye av sin politiske og sosiale innflytelse i vårt samfunn. Denne artikkelen går ikke inn på videre drøftinger av denne teorien.

2. Sekularisering som svekket religiøs tro og praksis

- Uttrykt i grad av religiøs overbevisning
- Uttrykt som grad av deltakelse i gudstjenester og religiøse handlinger

3. Sekularisering som privat religionsutøvelse

Religion blir et mer privat anliggende, med mindre organisert religiøs aktivitet, blant annet ved nedgang i antall medlemmer i Den norske kirke (men økning i medlemmer i andre tros- og livssynssamfunn). Selv om oppslutningen om religiøse trosoppfatninger og religiøs aktivitet blir mindre, ser vi at religion ofte står på dagsordenen og debatteres i det offentlige rom, og religion kan således bli mer synlig.

I publikasjonen «*Religion i dagens Norge – mellom sekularisering og sakralisering*» (Botvar og Schmidt 2010) drøftes blant annet ulike sider ved sekularisering og sekulariseringsteorier. Botvar belyser teoriene i artikkelen «*Endringer i nordmenns religiøse liv*» med utgangspunkt hovedsakelig i data fra religionsundersøkelsene (se tekstboks).

Noen av teoriene fremmer det syn at moderniseringen bidrar til å gjøre befolkningen fremmed overfor tradisjonelle oppfatninger omkring religion. (Botvar, side 11). I takt med stigende utdanningsnivå i befolkningen og en økende vekt på vitenskap og forskning som grunnlag for erkjennelse vil religion miste sin innflytelse (Listhaug 1998).

Flere religionsforskere har stilt seg stadig mer skeptisk til disse teoriene (blant andre Hadden 1987, Stark 1999, Heelas og Woodhead 2005, gjengitt i Botvar). Ifølge Botvar har det vært nærliggende å tenke seg at de tre teoriene som er nevnt over, henger sammen. Men det settes nå stadig spørsmålstejn ved en slik forståelse av prosessene rundt en eventuell sekularisering av samfunnet.

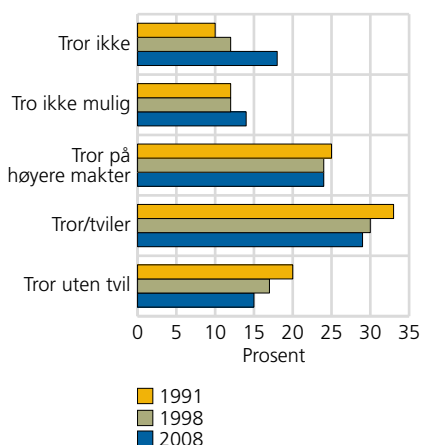
Den britiske sosiologen Anthony Giddens (Giddens 1997) drøfter tilsvarende teorier omkring religion, sekularisering og sosial endring. Å måle hvorvidt et samfunn er under endring, forstått som en sekulariseringsprosess, er komplisert, hovedsakelig fordi flere dimensjoner er involvert i utvikling og endringer i et samfunn, påpeker Giddens. Blant annet den økende innvandringen kan kanskje påvirke samfunnet i motsatt retning.

Færre troende

Et mål på om det foregår sekularisering i samfunnet vårt, i lys av teori 2 om svekket tro og praksis, har tradisjonelt vært i hvilken grad man oppsøker en kirke for åndelig påfyll. Noe av det eksisterende tallmaterialet kan belyse eventuelle endringer på dette området i Norge.

Resultater fra religionsundersøkelsene hvor man blant annet stilte spørsmål om i hvilken grad man «*tror på noen form for Gud*», viser tydelig at det

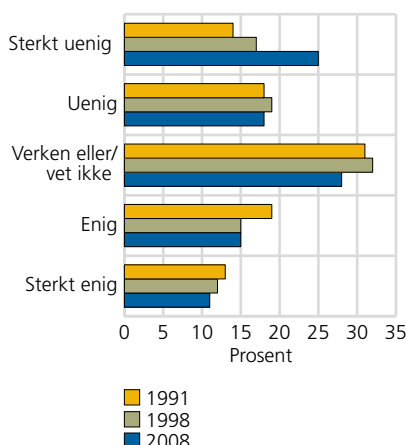
Figur 1. **Andel svar på spørsmål om man tror på noen form for Gud. 1991, 1998 og 2008¹**

¹Figuren er rettet 25. februar 2014.

Kilde: Religionsundersøkelsen 1991-2008, «Religion i dagens Norge. Mellom sekularisering og sakralisering», Universitetsforlaget, Oslo.

Figur 2. **Andel svar på spørsmålet om tro på en Gud som er opptatt av hvert enkelt menneske. 1991, 1998 og 2008¹**

¹Figuren er rettet 25. februar 2014.

Kilde: Religionsundersøkelsen 1991-2008, «Religion i dagens Norge. Mellom sekularisering og sakralisering», Universitetsforlaget, Oslo.

er færre som tror på Gud «uten tvil» i 2008 enn 20 år tidligere. Tilsvarende endring kan vi se hos dem som sier de «ikke tror». Endringene i ytterpunktene «tror uten tvil» og «tror ikke», som vist i figur 1, er klart statistisk signifikante, mens det kan være noe uklart hvorvidt endringene er signifikante for de øvrige variablene i figuren, slik som for eksempel andelen som «tror på høyere makter». Denne andelen er nesten uendret i hele perioden. På den annen side kan man fortolke disse tendensene som om troen er blitt mindre streng og mer liberal enn tidligere.

Tilsvarende endring i ytterpunktene finner vi i hvordan respondentene svarte på spørsmålet «Tror du på en Gud som er opptatt av hvert enkelt menneske?» (se figur 2). Svaret «sterkt uenig» viser en signifikant økning fra 14 prosent i 1991 til 25 prosent i 2008. Funn fra religionsundersøkelsene gir en grunn til å konkludere med at det har skjedd en klar sekularisering i Norge siste 20 år.

Også verdiundersøkelsene gjennomført av Statistisk sentralbyrå (se tekstboks) har stilt sammenlignbare spørsmål om religiøs tro og aktivitet, blant annet om «hvor viktig Gud er i livet» på en skala fra 1 til 10. Ut fra denne rangeringen er det utarbeidet en indeks (se tabell 1). Fra 1982 til 1996 sank nivået på indeksen fra 5,2 til 4,7, og 12 år senere til 4,2 (resultat fra verdiundersøkelsen i 2008, bearbeidet av Ola Listhaug ved NTNU for SSB).

Tabellen viser også andelen som regner seg som religiøs. Også her ser vi en svak nedgang, men den er ubetydelig, vi kan heller snakke om stabilitet. Andelen som sier de tror på Gud (uavhengig av religion), viser derimot en betydelig nedgang de siste 30 årene, fra 70 prosent til 53 prosent. Den lave prosentandelen kan gjenspeile noe usikkerhet blant annet på grunn av frafall i undersøkelsen. Likevel styrker dette hypotesen om tiltakende sekularisering. Men det er nyanser i bildet da vi i 1996 ser en økning på alle de tre forholdene fra 1990.

Tabell 1. **Indeks for bedømming av hvor viktig Gud er i livet, gjennomsnitt¹, andelen som regner seg som en religiøs person² og andelen som tror på Gud³. 1982, 1990, 1996 og 2008**

	Indeks for bedømming av hvor viktig Gud er i livet	Andelen som regner seg som en religiøs person	Andelen som tror på Gud
	Prosent		
1982	5,2	48	70
1990	4,6	48	58
1996	4,7	47	65
2008	4,2	45	53

¹ I indeksen er summen av hvor mange som har svart på spørsmålet: «Hvor viktig vil du si at Gud er i ditt liv? Vær vennlig å svare ved hjelp av denne skalaen: 10 betyr 'svært viktig', og 1 betyr 'ingen betydning'». Personer som sier de ikke vet, er utelukket.

² Basert på spørsmålet: «Uansett om du går i kirken eller ikke, vil du si at du er: 1. en religiøs person, 2. ikke en religiøs person, 3. overbevist ateist?» Personer som sier de ikke vet, er utelukket.

³ Basert på spørsmålet: «Tror du på Gud?»

Kilde: Verdiundersøkelsene, og Samfunnspeilet 1/1998, Statistisk sentralbyrå.

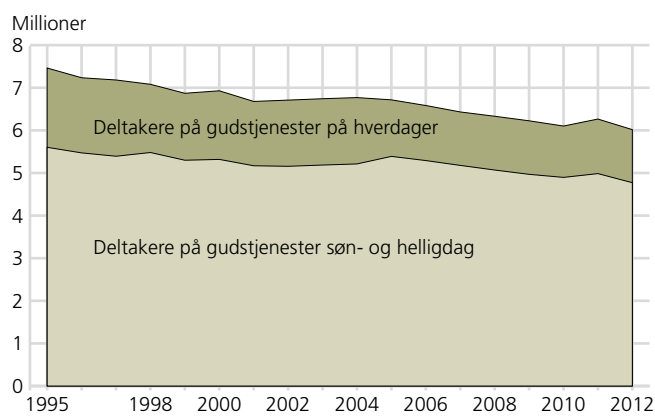
Mange vil hevde at kjernen i religiøsitet ikke er deltakelse i organisert kirkeliv, men den personlige tro og forestillinger som den enkelte har og gir uttrykk for (Listhaug 1998). Ifølge Durkheim (gjengitt i Giddens, side 443) er gudstro/ gudsyndyrkelsen selve limet i samfunnet. Gudsyndyrkelsen er ikke bare tro, men også deltakelse i seremonier, ritualer og gruppetilhørighet. På en eller annen måte ser det ut til at alle livets aspekter er påvirket av religion.

Gudstjenester – har vi fortsatt behov for dem?

En annen indikasjon for eventuelt å hevde at sekularisering finner sted, er deltakelse i gudstjenester.

Året 2012 viser laveste deltakertall på gudstjenester i Den norske kirke på mange år, drygt 6 millioner gudstjenestebesøk, viser årsstatistikk for Den norske kirke. Antall gudstjenestebesøk går ned på 2000-tallet (se figur 3). Skuer vi tilbake til begynnelsen på 1990-tallet, var gudstjenestebesøket på nær 7,5 millioner gjennom året.

Figur 3. Gudstjenestedeltakelse søndager, helligdager og hverdager. 1995-2012. Antall besøk

Kilde: Årbok for Den norske kirke, Kirkerådet, og årsstatistikk for Den norske kirke, Statistisk sentralbyrå.

Kulturbruksundersøkelsene

Statistisk sentralbyrå gjennomfører hvert fjerde år kulturbruksundersøkelser, som er utvalgsundersøkelser. Her blir et utvalg personer blant annet spurt om «Har du vært på tros- eller livssynsmøte de siste 12 månedene?». Hvis svaret er ja, følger spørsmålet: «Hvor mange ganger i løpet av de siste 12 måneder har du vært på tros- eller livssynsmøte?». Med tros- eller livssynsmøte mener en gudstjeneste, messe eller møte arrangert av organisasjon som representerer ikke-religiøse livssyn. Dåp, konfirmasjon, bryllup og gravferder er ikke medregnet (Vaage 2013). Tilsvarende spørsmål ble stilt til et tilleggsutvalg blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i 2008.

I 2011 skjedde det imidlertid en økning, i et spesielt år for befolkningen i Norge med tragedien 22. juli sterkt i minnet. Kan denne økningen tolkes som behov for «noe religiøst» eller for samhold som ligger latent i oss mennesker? Det er i alle fall verd å merke seg fenomenet. Antall som går til nattverd, har også økt de siste årene, fra 1,1 millioner i 2000 til 1,3 millioner i 2012. Denne økningen er vanskelig å tolke i noen retning da det i perioden også er avholdt flere gudstjenester med nattverd.

Vi må heller ikke se bort fra at nye seremonier og andre typer sammenslutninger kan bli dannet for å erstatte gamle, for eksempel julekonserter i stedet for julegudstjenester, eller annen bruk av kirkerommet enn til selve gudstjenesten. Nye åndelige og karismatiske bevegelser dukker opp på den religiøse arena. Ifølge Giddens er

Durkheim noe vag, men kan mene at ritualer og feiringer i humanistisk og politisk sammenheng hører med her. Det religiøse behovet ser ikke ut til å bli borte, men tar gjerne andre former. Samhold og opplevelsen av å samles rundt «noe», for eksempel seremonier og ritualer, er viktig i de fleste menneskers liv.

Forskjeller i befolkningen

Resultater fra kulturbruksundersøkelsene (se tekstboks) viser at i 1994 hadde 39 prosent av befolkningen vært på et tros- eller livssynsmøte i løpet av de siste tolv månedene, mens andelen var 34 prosent i 2012. Bildet er imidlertid ikke entydig, da tallet i 2000 var 41 prosent. Gjennomsnittlig besøk på slike møter var 3,7 ganger i 1994, mot 2,9 ganger i 2012. De som hadde vært på slike møter, hadde vært det gjennomsnittlig 8,5 ganger per år ifølge 2012-undersøkelsen. I 1994 var tilsvarende tall 9,4 (Vaage 2007). Går vi nærmere inn på tallene, vil vi også se geografiske forskjeller.

For å vise noe av forskjellene i befolkningen når det gjelder deltakelse på tros- eller livssynsmøter viser vi noen resultater fra tilleggsundersøkelsen til Kultur- og mediebruksundersøkelsen 2008 blant personer med innvandrerbakgrunn (Vaage 2009). Når vi delte befolkningen inn etter landbakgrunn, var det klar forskjell på hvor ofte man hadde vært på et tros- eller livssynsmøte. 43 pro-

sent med bakgrunn fra land i Afrika, Asia etc. hadde vært på livssynsmøte eller antall besøk de siste tolv månedene, mot 38 prosent i befolkningen uten innvandrerbakgrunn. Den første gruppen hadde deltatt 7,8 ganger i løpet av 2008, mot 3 ganger i befolkningen uten innvandrerbakgrunn. Disse tallene viser at forskjellene mellom ulike befolkningsgrupper varierer, men er stor nok til at vi kan si at de er markante (se tabell 2).

Tabell 2. **Personer i alderen 9-59 år som har vært på tros- eller livssynsmøte, og antall besøk i gjennomsnitt de siste tolv månedene. Etter landbakgrunn, kjønn og alder. 2008. Andel og gjennomsnitt**

	Prosent			Besøk i gjennomsnitt		
	Uten innvandrerbakgrunn	Innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia etc.	Innvandrerbakgrunn fra EU etc.	Uten innvandrerbakgrunn	Innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia etc.	Innvandrerbakgrunn fra EU etc.
Alle	38	43	39	3,0	7,8	4,8
Kjønn						
Menn	38	43	30	2,8	9,5	5,0
Kvinner	39	43	47	3,2	6,0	4,5

Kilde: Kultur- og mediebruk blant personer med innvandrerbakgrunn 2008, Statistisk sentralbyrå.

Personer med innvandrerbakgrunn omfatter

- *innvandrere*, personer bosatt i Norge som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre.
- *norskfødte med innvandrerforeldre*, personer som er født i Norge med to foreldre som er født i utlandet, og som i tillegg har fire besteforeldre født i utlandet ([SSB 2013a](#)).

Landbakgrunn

Afrika, Asia etc. inkluderer Asia, Asia, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand og Europa utenom EU/EØS

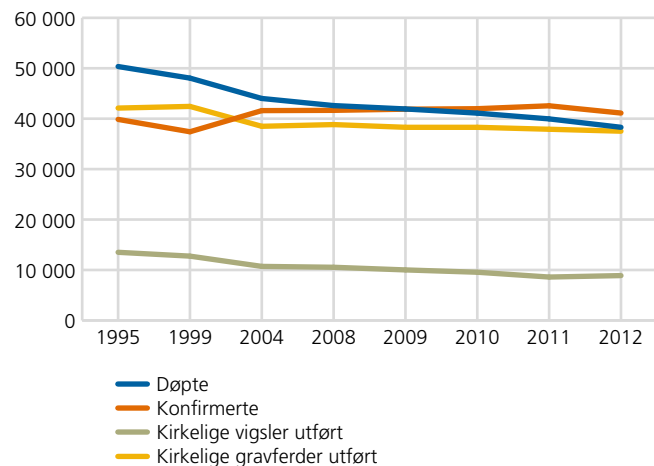
EU etc. inkluderer EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand.

Færre døpes

Data fra Den norske kirke, kirkelig årsstatistikk, viser også en klar tendens til færre religiøse handlinger ([SSB 2013b](#)). Tallene for dåp har gått ned i mange år, mens tallet på konfirmasjoner har holdt seg mer på samme nivå (se figur 4). Figur 4 viser også at antall kirkelige vielser går ned. Det totale antall vielser har også gått ned, men likevel ser vi at kirkevielser taper terreng i forhold til det totale antallet vielser. Tallet på kirkelige gravferder er noenlunde stabilt, men siste året har andelen kirkelige gravferder i forhold til antall døde gått ned (fra 92 til 90 prosent).

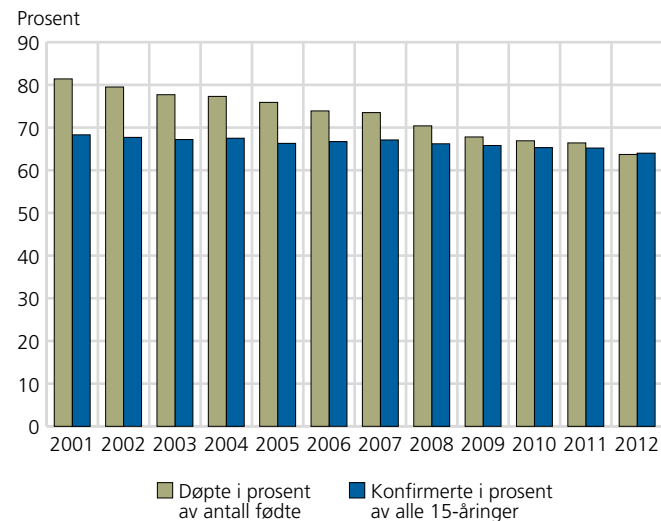
Også døpte i prosent av antall fødte i ulike år viser en markant nedgang, fra 81 prosent i 2001 til 64 prosent i 2012, slik figur 5 viser. Endringer i befolkningens sammensetning (flere innvandrere) kan være en forklaring. En ser

Figur 4. **Antall kirkelige handlinger i Den norske kirke. 1995-2012**

Kilde: Årbok for Den norske kirke, Kirkerådet, og årsstatistikk for Den norske kirke, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5. **Andel døpte og konfirmerte i Den norske kirke. 2001-2012**

Kilde: Årsstatistikk for Den norske kirke, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3. **Utvikling av medlemstall i Den norske kirke. 1970-2012. Absolutte tall og andel**

	Medlemmer i Den norske kirke	Prosent av folkemengden
1970 ¹	3 642 277	94,0
1980	3 595 341	87,8
2000 ²	3 901 566	86,5
2008 ³	3 874 823	80,7
2012	3 829 300	75,8

¹ 1970 og 1980 basert på folke- og boligtellingerne.

² Årbok for Den norske kirke.

³ KOSTRA-tall.

Kilde: Folke- og boligtellingerne 1970 og 1980, Statistisk sentralbyrå, Årbok for Den norske kirke 2001, og KOSTRA-tall, Statistisk sentralbyrå.

samtidig at andre former for (ikke-religiøse) overgangsriter ser ut til å bli mer akseptert i samfunnet vårt, samt at Norge er blitt mer multireligiøst.

Fra 94 til 76 prosent medlemmer i Den norske kirke

Også når vi tar utgangspunkt i sekulariseringsteori som bygger på medlemskap i religiøse organisasjoner, viser tallene en nedgang. Siden 1970 har folkemengden i Norge steget betraktelig. Antall medlemmer i Den norske kirke har hatt en tilsvarende økning, men etter 2000 har medlemstallene begynt å synke. Når vi ser på andelen av befolkningen som tilhører Den norske kirke, har bildet endret seg nokså mye. I 1970 var 94 prosent medlem, mens 40 år senere er andelen gått ned til 76 prosent (se tabell 3). Selv om det er nærliggende å slutte at færre bekjenner seg til Den norske kirke, kan noe av nedgangen forklares ved en storstilt opprydding i Kirkens medlemsregister.

Befolkningssammensetningen i Norge har endret seg mye de siste årene, fra å være et homogent til et mer mangfoldig samfunn (SSB 2013a). Bildet over trostilhørighet i Norge er blitt mer nyansert. For å belyse denne endringen noe nærmere viser vi noen tall fra kulturbruksundersøkelsene i SSB om tilknytning til tros- eller livssynsforeninger (Vaage 2013).

I 2012 oppga 14 prosent at de ikke var medlem i noen tros- eller livssynsforening. I 2008 var andelen 11 prosent, mens i 1994 var andelen 8 prosent (se tabell 4). 75 prosent av de spurte oppga at de var medlem av Den norske kirke, mens tilsvarende tall i 1994 var 85 prosent.

Tabell 4. **Andel som har ulik tilknytning til tros- eller livssynsforeninger. Alder 16-79 år. 1994, 1997, 2000, 2004, 2008 og 2012. Prosent**

	Ikke medlem i noe tros- eller livssynsforening	Medlem i statskirken	Medlem i annen tros- eller livssynsforening
1994	8	85	6
1997	7	87	5
2000	8	85	6
2004	9	82	8
2008	11	78	9
2012	14	75	9

Kilde: Norsk kulturbarometer 2012, Statistisk sentralbyrå.

Prosentandelene i tabell 4 (se medlem i statskirken) avviker ubetydelig fra tallene i tabell 3. Vi ser altså at forholdet mellom andelen av befolkningen som er medlem av Den norske kirke, og den andelen av befolkningen som enten er medlem av annet tros- eller livssynssamfunn eller mangler organisatorisk tilknytning, forskyver seg (Botvar og Schmidt 2010). Selv om vi ser en viss forskyvning, viser tallene at en stadig større andel velger å stå fritt når det gjelder livssyn. Denne andelen vet vi lite eller ingenting om.

Som nevnt over er befolkningssammensetningen i Norge endret. I begynnelsen av 2013 utgjorde personer med innvandrerbakgrunn 12 prosent (710 465) av totalbefolkningen. På den annen side, gitt at befolkningen er mer mangfoldig sammensatt, ser samfunnet vårt ut til å ha blitt mer multireligiøst. Hvordan viser dette forholdet seg i det antatte sekulariseringsbildet og ulike religiøse uttrykk?

Tabell 5. **Medlemmer i alle tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke. Andel i kristne samfunn og andel i den romersk katolske kirke. 2006-2013. Antall og prosent**

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Endring 2006-2013	Prosentvis endring 2006-2013
Medlemmer i alle tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke, i alt	383 510	403 909	411 790	431 287	449 875	484 534	510 684	549 400	165 890	43,3
Medlemmer i kristne trossamfunn i alt	216 141	225 507	226 969	234 772	245 664	266 834	289 018	312 925	95 784	44,3
Medlemmer i kristne trossamfunns andel av alle medlemmer i trossamfunn	56,4	55,8	55,1	54,4	54,6	55,1	56,6	56,8	0,4	0,7
Den romersk-katolske kirke	46 440	51 508	54 011	57 348	66 972	83 018	102 286	121 130	74 690	160,8
Den romersk-katolske kirkes andel av de kristne samfunn	21,5	22,8	23,8	24,4	27,3	31,1	35,4	38,8	17,3	80,7

Kilde: Statistikk over medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke, Statistisk sentralbyrå.

Flere i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke

Statistikken over medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke som mottar statstilskudd i 2013, viser at 550 000 personer er medlem, se tabell 6 ([SSB 2013c](#)). 16 prosent av disse er medlemmer av livssynssamfunn. Over halvparten av medlemmene hører til kristne trossamfunn. 39 prosent av disse hører til Den romersk-katolske kirke (se tabell 5).

Norge har flest innvandrere fra Polen, som jo tradisjonelt er et katolsk land. Medlemskap i Den romersk-katolske kirke har over doblet antall medlemmer siden 2006, noe som skyldes nettopp innvandringen fra Polen. Hvordan eller i hvilken grad de deltar i gudstjenester eller andre religiøse ritualer, har vi lite kunnskap om, bortsett fra oppslag i media hvor Den katolske kirke gir uttrykk for fulle kirker og behov for flere kirker.

Antall medlemmer i muslimske trossamfunn/moskeer har også steget i perioden 2006-2013, fra 72 000 til 121 000, og utgjør 22 prosent av alle medlemmene i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke. Som for den katolske kirke vet vi heller ikke her hvordan eller i hvilken grad muslimene deltar i gudstjenester eller andre religiøse ritualer. Men vi har noen data som kan belyse forskjeller, ikke ut fra religion, men landbakgrunn. Innvandrere som kommer til Norge, har gjerne andre religioner og annen religiøs praksis enn det tradisjonelt er i Norge.

I Levekårsundersøkelsen 2011 (se tekstboks) ble det spurt om man tilhørte en religion eller trosretning, og dersom svaret var ja, i hvilken grad man deltok på gudstjeneste eller religiøst møte. 55 prosent svarte at de tilhørte en religion, og 18 prosent av disse deltok på gudstjeneste eller religiøst møte i måneden eller oftere ([Taule 2012](#)). Dersom en ser disse svarene i sammenheng med data i tabell 2 og 4, med forbehold om at undersøkelsene er ulike, spørsmålene er ulike og derfor ikke helt sammenlignbare, kan en kanskje likevel foreta en forsiktig tolkning om en tiltakende sekularisering i Norge.

Hvis vi ser på det samme spørsmålet fra levekårsundersøkelsen og bryter dette ned på landbakgrunn, ser vi et annet bilde. Forskjellene er ikke så markante dersom man ser på tilhørighet i en religion eller trosretning, men dersom vi ser på hvor ofte folk fra de ulike landgruppene deltar på gudstjeneste eller religiøst møte, blir forskjellene mer markante. Mens bare 16 prosent av personene uten innvandringsbakgrunn som sier de tilhører en religion, deltar på

Levekårsundersøkelser

Levekårsundersøkelsene EU-SILC blir gjennomført årlig. Fra og med 2011 utgjør undersøkelsen en årlig fast kjerne av spørsmål og temabokser med varierende tema. Tema blir gjentatt med en syklus på tre år. I 2011 var blant annet spørsmål om en tilhører en religion eller trosretning, og hvor aktiv en er i denne sammenheng, med i undersøkelsen.

Religiøs tilhørighet

Her ser vi på om folk definerer seg som religiøse, og hvor ofte de religiøse deltar på gudstjenester og religiøse møter, utenom spesielle anledninger som bryllup, begravelser og dåp.

Tabell 6. Medlemmer¹ i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke. 2006-2013. Antall

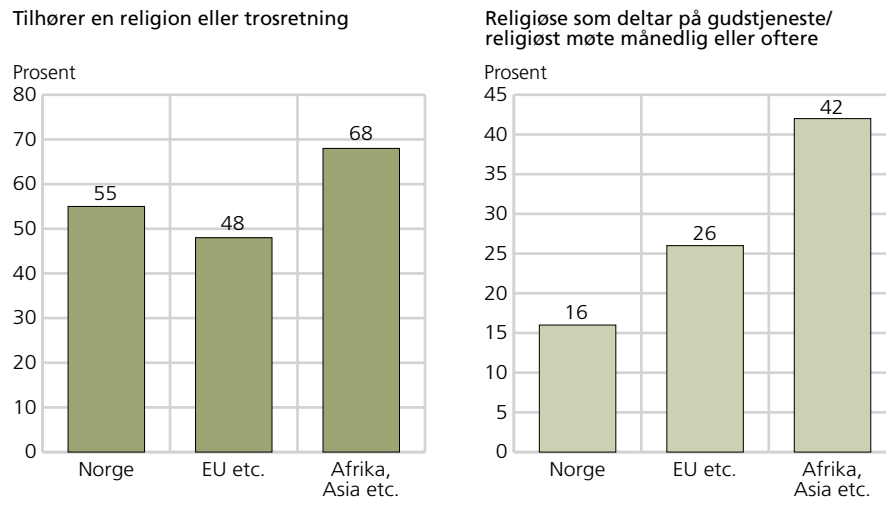
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Medlemmer i alt	383 510	403 909	411 790	431 287	449 875	484 534	510 684	549 400
Baha'i	1 004	1 015	1 024	1 023	1 012	1 064	1 088	1 122
Buddhisme	9 934	10 753	11 038	12 252	13 376	14 580	15 426	16 001
Hinduisme	3 669	4 098	4 566	5 238	5 175	5 858	5 690	6 797
Islam	72 023	79 068	83 684	92 744	98 953	106 735	112 236	120 882
Jødedom ²	870	868	850	803	818	819	153	788
Kristendom	216 141	225 507	226 969	234 772	245 664	266 834	289 018	312 925
Sikhisme ³	2 257	2 440	2 537	2 713	1 037	2 975	1 133	3 323
Livssyn	77 271	79 722	80 659	81 124	82 890	84 481	84 722	86 061
Andre tros- og livssynssamfunn	341	438	463	618	950	1 188	1 218	1 501

¹ Omfatter bare medlemmene i tros- og livssynssamfunn som har søkt og mottatt statsstøtte i det aktuelle året.

² Et samfunn var ikke representert i statistikken i 2012.

³ Et samfunn var ikke representert i statistikken i 2010 og 2012.

Kilde: Statistikk over medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke, Statistisk sentralbyrå.

Figur 6. **Religiøs tilhørighet og deltakelse for personer 16 år og over, etter fødeland. 2011¹**

¹ Figuren er rettet 19. mars 2014.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2011, Statistisk sentralbyrå.

Referanser

Botvar, Pål K. og Ulla Schmidt (red.) (2010): «Religion i dagens Norge. Mellom sekularisering og sakralisering», Universitetsforlaget.

- Botvar, Pål Ketil – «Endringer i nordmenns religiøse liv – teorier om religiøs endring».
- Schmidt, Ulla 2010 – «Religion i dagens Norge: Sekularisert? Privatisert? Pluralisert?»

Giddens, Anthony (1997): «Sociology – third edition», Polity Press.

Listhaug, Ola (1998): Norske verdier og holdninger 1982-1996, *Samfunnsspeilet* 1, 1998, Statistisk sentralbyrå.

NOU (2013:1): *Det livssyns åpne samfunn – En helhetlig tros- og livssynspolitikk*, Tros- og livssynspolitisk utvalg. Kulturdepartementet. Oslo: Departementenes servicesenter, informasjonsforvaltning.

SSB (2013a): Statistisk sentralbyrå (25.4.2013): «12 prosent av befolkningen er innvandrere». (<http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef#>)

SSB (2013b): Statistisk sentralbyrå (19.6.2013): «Færre døpt og konfirmert». (http://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/kirke_kostr)

SSB (2013c): Statistisk sentralbyrå (4.12.2013): «8 prosent auke for trus- og livssynssamfunn». (<http://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/trosamf>)

Taule, Liv (red. 2012): *Kulturstatistikk 2011*, Statistiske analyser 131, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssbno/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner>)

Vaage, Odd Frank (2007): *Kultur- og mediebruk i forandring. Bruk av kulturtilbud og massemedier fra 1991 til 2006*, Statistiske analyser 95, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/kultur-og-fritid>)

Vaage, Odd Frank (2009): *Kultur- og mediebruk blant personer med innvandrerbakgrunn*, Rapporter 2009/29, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/kultur-og-fritid>)

Vaage, Odd Frank (2013): *Norsk kulturbarometer 2012*, Statistiske analyser 135, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/kultur-og-fritid>)

Verdiundersøkelsen (2008): Dokumentasjonsrapport, *Notater 47/2010*, Statistisk sentralbyrå.

gudstjeneste/religiøst møte månedlig eller oftere, svarer 42 prosent av personer med bakgrunn fra Afrika, Asia osv. at de går månedlig eller oftere på religiøst møte (se figur 6).

Norge i åndelig endring

Funnene kan fortolkes som om det har skjedd en klar sekularisering blant dem som er født i Norge og ikke har innvandringsbakgrunn, mens andre grupper trekker i motsatt retning. Det kan se ut som Schmidt tolker dette som om Norge går i en multireligiøs retning, heller enn befinner seg i en tiltakende sekulariseringsprosess. Samtidig fremstår Norge som et sekularisert samfunn (Botvar og Schmidt 2010) i tråd med de gjengse beskrivelsene

av religion i Europa. Det tydeligste uttrykket for det er nedgangen i befolkningens tilknytning til den religionsformen som i århundrer har dominert, nemlig protestantisk kristendom.

Foreliggende statistikk kan si noe om religiøse holdninger og kirkelige handlinger og kan tolkes dithen at det norske samfunnet er i endring. Likevel er det vanskelig å gi en «sekulariseringsindeks» og entydige svar på hvor langt en sekularisering er kommet, på grunn av kompleksiteten i spørsmålet og for lite kunnskap som foreligger. Det kan se ut som det er blitt en forskyvning i det tradisjonelle bildet av folks trostilhørighet i Norge eller oppfatningen av folks religiøse tilhørighet og ståsted. Det samme gjelder deltakelse i religiøse handlinger, som dåp, konfirmasjon, vielser og gudstjenester.